

✓ CÔNG TÁC KIỂM TRA, GIÁM SÁT TRONG ĐẢNG TỪ SAU ĐẠI HỘI XVIII ĐẢNG CỘNG SẢN TRUNG QUỐC

NGUYỄN XUÂN CƯỜNG*

TRẦN THU MINH**

Tóm tắt: Từ sau Đại hội XVIII, Trung ương ĐCS Trung Quốc đã đưa ra những yêu cầu cao hơn đối với công tác kiểm tra, giám sát, nổi bật với việc Hội nghị Trung ương 6 khóa XVIII đã thông qua “Điều lệ giám sát trong Đảng” sửa đổi. Chế độ kiểm tra giám sát bất thường (chế độ tuần thị) là một chế độ quan trọng của ĐCS Trung Quốc khi tiến hành giám sát trong Đảng. Chế độ kiểm tra giám sát trong ĐCS Trung Quốc sau Đại hội XVIII có nhiều đổi mới về chủ trương, cách thức, chủ thể và đối tượng kiểm tra giám sát, nội dung kiểm tra giám sát. Những bước thực hiện này giúp chế độ kiểm tra giám sát phát huy được tác dụng lớn trong việc quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện.

Từ khóa: Kiểm tra, giám sát, Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc, Điều lệ giám sát trong Đảng, ĐCS Trung Quốc

1. Công tác kiểm tra, giám sát của Đảng Cộng sản Trung Quốc

Giám sát (trong Đảng) là một hình thức giám sát được tiến hành trong nội bộ ĐCS Trung Quốc, theo đó, tổ chức đảng các cấp và các đảng viên ĐCS tiến hành giám sát và đôn đốc tình hình tu dưỡng đạo đức của cán bộ đảng viên, tình hình tổ chức đảng các cấp, thực hiện bảo vệ quyền lợi của đảng viên, tình hình thực hiện các quy định và Điều lệ Đảng, cùng việc thi hành quyền của các cán bộ đảng viên thông qua các hình thức như kiểm tra, đánh giá, báo cáo lên trên và xử lý theo Điều lệ Đảng và pháp luật pháp quy của Nhà nước. Bản chất của công tác giám sát trong Đảng là

sự tự điều chỉnh, tự ràng buộc và tự hoàn thiện của ĐCS Trung Quốc⁽¹⁾.

Ngày từ năm 1956, trong “*Báo cáo về việc sửa đổi Điều lệ Đảng*” Đặng Tiểu Bình đã nhấn mạnh tầm quan trọng và tính cấp thiết của giám sát trong Đảng: “Cần kiên trì sự lãnh đạo tập thể của Đảng, bất kỳ tổ chức đảng nào cũng cần nghiêm túc tuân thủ các nguyên tắc kết hợp giữa tập thể lãnh đạo và trách nhiệm cá nhân, bất kỳ đảng viên và tổ chức đảng nào cũng cần chịu sự giám sát từ trên xuống và từ dưới lên”⁽²⁾. Kể từ đó, đặc biệt là từ sau cải cách mở cửa, cùng với sự phát triển kinh tế xã hội, cùng với tiến trình chính trị dân chủ

* TS, ** ThS. Viện Nghiên cứu Trung Quốc

XHCN của Trung Quốc, vấn đề giám sát trong Đảng ngày càng nhấn mạnh việc giám sát dân chủ từ dưới lên. Ngày 31-12-2003, Trung ương ĐCS Trung Quốc ban hành “*Điều lệ giám sát trong Đảng của ĐCS Trung Quốc (thí điểm)*”, chỉ rõ mục tiêu của giám sát trong Đảng là “phát triển dân chủ trong Đảng, duy trì sự thống nhất đoàn kết trong Đảng, nâng cao khả năng lãnh đạo và năng lực cầm quyền của Đảng, tăng cường khả năng chống tham nhũng biến chất và ngăn ngừa rủi ro, kiên trì tính tiên tiến của Đảng, luôn đại diện cho lợi ích chung của nhân dân, cầm quyền vì nhân dân”. Việc đưa ra Điều lệ (thí điểm) đánh dấu công tác giám sát trong Đảng của Trung Quốc đã bước vào giai đoạn mới quy phạm hóa, cơ chế hóa. Từ đó đến nay, giám sát trong Đảng đã hình thành được mô hình giám sát tương đối hoàn thiện với chủ thể hoàn chỉnh, quy trình khoa học, giám sát có sự bảo đảm về cơ chế.

Tuy vậy, thực tế cho thấy cho đến trước Đại hội XVIII. trong Đảng vẫn tồn tại nhiều hiện tượng tham nhũng, thoái hóa biến chất. Nguyên nhân của tình trạng trên xuất phát từ nhiều khía cạnh, trong đó bao gồm nguyên nhân giám sát trong Đảng vẫn còn tồn tại một số vấn đề, như: (i) Chức năng giám sát của Đại hội đại biểu nhân dân còn mờ nhạt. Trong cơ cấu tổ chức của Đảng, Đại hội đại biểu các cấp của Đảng là cơ quan quyền lực cao nhất, có quyền giám sát các cơ quan chấp pháp đồng cấp. Tuy nhiên, trên thực tế, Đại hội đại biểu các cấp không phải năm nào cũng họp. Bởi vậy, “Điều lệ” quy

định: “Đảng ủy lãnh đạo công tác giám sát trong Đảng”. Điều này đồng nghĩa với việc trong chủ thể giám sát trong Đảng, Đảng ủy có vị trí giám sát cao nhất, đồng thời trở thành cơ quan cao nhất có 3 quyền gồm quyền quyết sách, quyền thi hành và quyền giám sát. Điều này là điểm trở ngại cho tính khách quan của giám sát; (ii) Hiệu quả giám sát của các cơ quan kiểm tra kỷ luật chưa cao. Các cơ quan kiểm tra kỷ luật có trách nhiệm thi hành quyền giám sát dưới sự lãnh đạo của đảng ủy đồng cấp và cơ quan giám sát kỷ luật cấp trên. Cơ chế lãnh đạo kép này khiến các cơ quan kiểm tra kỷ luật khó phát huy được hết tác dụng; (iii) Sự giám sát của đảng viên đối với tổ chức đảng cần được cải thiện. Nhiều đảng viên chưa quan tâm đến quyền giám sát đối với tổ chức đảng và các cán bộ lãnh đạo, thậm chí không coi trọng giám sát dân chủ trong Đảng⁽³⁾.

2. Công tác giám sát từ sau Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc

Từ sau Đại hội XVIII, Trung ương ĐCS Trung Quốc đã đưa ra những yêu cầu cao hơn đối với vấn đề giám sát trong Đảng⁽⁴⁾. Báo cáo Chính trị Đại hội XVIII đã đưa ra mục tiêu xây dựng “cán bộ thanh liêm, chính phủ liêm khiết, chính trị liêm minh”⁽⁵⁾. Từ cuối năm 2012 đến nay, giám sát trong Đảng ở Trung Quốc đã không ngừng có những động thái mới, bao gồm cả việc Trung ương đưa ra “*Tám điều quy định*”, “*Sáu điều cấm*”, xây dựng tác phong làm việc, đi sâu triển khai phong trào thực tiễn giáo dục đường lối quần chúng của Đảng, chống lại “*Bốn tác*

phong”, xây dựng “*Biện pháp tổng hợp dữ liệu báo cáo về các việc liên quan đến cá nhân cán bộ lãnh đạo*” và khởi động các đợt kiểm tra giám sát của Trung ương. Hội nghị Trung ương 3 khóa XVIII đề ra cần đi sâu cải cách chế độ xây dựng Đảng, Hội nghị Trung ương 4 khóa XVIII đề ra cần thúc đẩy toàn diện quản lý đất nước theo pháp luật, nhấn mạnh cần xây dựng hệ thống pháp trị hoàn chỉnh, trong đó bao gồm 5 hệ thống con, theo đó, hệ thống pháp quy trong Đảng lần đầu tiên được đưa vào trong xây dựng hệ thống pháp trị quốc gia. Năm 2015, “*Điều lệ công tác kiểm tra giám sát của ĐCS Trung Quốc*” được sửa đổi. Tháng 10-2015, “*Chuẩn tắc tự kỷ luật liêm khiết trong ĐCS Trung Quốc*” sửa đổi được ban hành, đã nhấn mạnh các tôn chỉ, quan niệm, lý tưởng của Đảng, các tác phong truyền thống tốt, siết chặt tự kỷ luật liêm khiết, hướng tới toàn thể đảng viên, làm nổi bật “thiếu số chủ chốt”, nhấn mạnh tự kỷ luật quan trọng là ở tu dưỡng đạo đức, xây dựng một tiêu chuẩn cụ thể cho đảng viên và cán bộ lãnh đạo. Cũng trong tháng 10-2015, “*Điều lệ xử lý kỷ luật của ĐCS Trung Quốc*” sửa đổi được ban hành, nhấn mạnh kỷ luật Đảng nghiêm như pháp luật; đồng thời lần đầu đưa ra “trách nhiệm chủ thể của việc quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện”. Tháng 7-2016, “*Điều lệ truy cứu trách nhiệm của ĐCS Trung Quốc*” được ban hành, làm nổi bật trách nhiệm chính trị của việc quản lý Đảng: tập trung giải quyết một số vấn đề nổi cộm như sự suy yếu trong lãnh đạo của tổ chức Đảng và cán bộ lãnh đạo, những khiếm khuyết

trong xây dựng Đảng, quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện chưa hiệu quả, quan niệm về Đảng mờ nhạt, tình trạng tỏ chức lỏng lẻo, kỷ luật không được siết chặt, thiếu trách nhiệm ...

Từ sau Đại hội XVIII, các cơ chế giám sát trong Đảng không ngừng được tăng cường, góp phần giúp công tác chống tham nhũng và xây dựng liêm khiết giành được những thành quả đáng kể⁽⁶⁾. Trong đó, đáng chú ý nhất là công tác kiểm tra giám sát bất thường (巡視: tuần thị) của Trung ương Đảng. Là một hình thức giám sát từ trên xuống dưới, chế độ kiểm tra giám sát bất thường là một công cụ hữu hiệu của giám sát trong Đảng. Tháng 7-2009, với việc đưa ra “*Điều lệ về công tác kiểm tra giám sát của ĐCS Trung Quốc (thí điểm)*”, công tác kiểm tra giám sát bất thường chính thức được coi là một chế độ giám sát trong Đảng. Từ Đại hội XVIII đến nay, Hội nghị Thường vụ Bộ Chính trị đã nghe 12 lần báo cáo về tình hình kiểm tra giám sát trong Đảng, Hội nghị Bộ Chính trị đã tổ chức 3 chuyên đề nghiên cứu về kiểm tra giám sát trong Đảng. Tổng Bí thư Tập Cận Bình đã 15 lần phát biểu về công tác này. Tổ Lãnh đạo công tác kiểm tra giám sát Trung ương đã mở 77 cuộc họp liên quan, nhằm quán triệt thực hiện tư tưởng chỉ đạo công tác này⁽⁷⁾. Cho đến nay, công tác kiểm tra giám sát trong Đảng đã có những đổi mới đáng kể.

Đổi mới tư duy về chế độ kiểm tra giám sát Việc sửa đổi “*Điều lệ kiểm tra giám sát trong Đảng*” và đổi mới “*Điều lệ công tác kiểm tra giám sát của ĐCS*

Trung Quốc (thử nghiệm)” là căn cứ và quy phạm chỉ đạo mang tính căn bản cho công tác kiểm tra giám sát trong Đảng, đồng thời cũng là sự trói buộc hiệu quả đối với các đơn vị kiểm tra giám sát. Bên cạnh đó, chế độ kiểm tra giám sát trong Đảng còn có sự đổi mới trong việc phân định trách nhiệm và trong thể chế lãnh đạo: “Đảng ủy chịu trách nhiệm chủ thể, Ủy ban kỷ luật chịu trách nhiệm giám sát”⁽⁸⁾. Về đổi mới thể chế lãnh đạo, “*Điều lệ công tác kiểm tra giám sát*” mới chỉ rõ: Ủy ban Kỷ luật cấp dưới báo cáo các trường hợp tham nhũng với cấp ủy đồng cấp, đồng thời cũng phải báo cáo lên Ủy ban Kiểm tra kỷ luật cấp trên. Bên cạnh đó, việc giới thiệu và rà soát bí thư, phó bí thư Ủy ban Kỷ luật cấp dưới chủ yếu do Ủy ban Kỷ luật cấp trên kết hợp cùng với Ban Tổ chức cán bộ thực hiện⁽⁹⁾.

Đổi mới đường lối cơ sở của chế độ kiểm tra giám sát trong Đảng

(1) *Đổi mới nhiệm vụ.* Thông qua việc loại bỏ bớt nhiệm vụ, hiện nay “Cơ quan điều hành nghị sự mà Ủy ban Kiểm tra cấp tỉnh tham dự đã giảm xuống còn 460, trung bình mỗi Ủy ban Kiểm tra kỷ luật tham gia 14 cơ quan (trước đây con số này là 144), tỉ lệ tỉnh giảm trên 90%”⁽¹⁰⁾. Loại bỏ bớt nhiệm vụ không liên quan có thể tránh được các lợi ích liên quan, giúp tăng tính độc lập của công tác kiểm tra giám sát, tập trung vào đúng chức trách, góp phần tăng cường công tác kiểm tra giám sát kỷ luật.

(2) *Đổi mới phương pháp.* Một là, chuyển từ “3 cố định” sang “3 không cố

định”, bao gồm: “Tổ trưởng Tổ Kiểm tra giám sát không cố định, đối tượng kiểm tra giám sát không cố định, mối quan hệ giữa Tổ Kiểm tra giám sát và đối tượng kiểm tra giám sát không cố định”. Trước Đại hội XVIII, nhân viên kiểm tra giám sát về cơ bản đều là cán bộ cấp tỉnh đã nghỉ quản lý dưới 70 tuổi, tổ trưởng Tổ Kiểm tra giám sát, các khu vực và đơn vị được kiểm tra giám sát thường cố định. Từ sau Đại hội XVIII, Trung ương ĐCS Trung Quốc yêu cầu tạo đột phá mới trong công tác kiểm tra giám sát, lập một danh sách tổ trưởng Tổ Kiểm tra giám sát, đồng thời tiến hành chế độ luân phiên làm tổ trưởng. Đồng thời, địa điểm và đơn vị được kiểm tra giám sát cũng được chọn một cách ngẫu nhiên chứ không cố định. Cách làm mới này góp phần phòng ngừa này sinh mối quan hệ bất chính giữa nhân viên kiểm tra giám sát và đối tượng kiểm tra giám sát. Hai là, *kết hợp kiểm tra giám sát thường xuyên với kiểm tra giám sát đặc biệt.* Kết hợp giữa kiểm tra giám sát theo các quy định có liên quan, không nhằm vào các vấn đề và mục tiêu cụ thể với kiểm tra giám sát nhằm vào các việc hoặc vấn đề cụ thể, định hướng bằng vấn đề, hình thức linh hoạt. Việc kết hợp giữa hai hình thức này là biện pháp quan trọng đảm bảo cho công tác kiểm tra giám sát có sức răn đe lớn hơn. Ba là, *kết hợp giữa giám sát công khai với điều tra ngầm.* Trước Đại hội XVIII của Đảng, phương thức làm việc của Tổ Kiểm tra giám sát chủ yếu là giám sát công khai. Phương thức công tác trong “*Điều lệ công tác*

kiểm tra giám sát” mới đã mở rộng các cách phát hiện vấn đề, đề xuất thêm 4 phương pháp, bao gồm: Tiếp nhận tin báo, đơn thư phản ánh các vấn đề về người phụ trách chính trong ban lãnh đạo tổ chức Đảng cấp dưới của đối tượng bị kiểm tra giám sát; điều tra ngẫu nhiên các vấn đề có liên quan đến cá nhân cán bộ lãnh đạo; tìm hiểu tình hình của cấp dưới trực thuộc; đưa ra các hình thức phê chuẩn khác của tổ chức Đảng khi cử Tổ Kiểm tra giám sát⁽¹⁾. Tổ Kiểm tra giám sát Trung ương cần tiến hành kiểm tra ngẫu nhiên đối với những việc liên quan đến cá nhân do cán bộ lãnh đạo báo cáo, nhằm tránh việc báo cáo sai, đối phó của đối tượng bị kiểm tra giám sát. *Bốn là, kết hợp giữa kiểm tra giám sát theo lĩnh vực với theo ngành nghề.* Năm 2015, Tổ Kiểm tra giám sát Trung ương ngay từ đợt kiểm tra giám sát đầu tiên đã chỉ định 13 nhóm kiểm tra giám sát theo mô hình “1 giám sát 2”, một Tổ Kiểm tra chịu trách nhiệm kiểm tra giám sát 2 doanh nghiệp Trung ương thuộc cùng một lĩnh vực, cùng một ngành nghề, sắp xếp đồng bộ cùng loại, tập trung báo cáo hàng loạt, nhằm nâng cao hiệu quả, chất lượng kiểm tra giám sát.

(3) *Đổi mới phương thức. Thứ nhất, chuyển từ “điều tra mức độ thấp, bí mật” trước kia sang “điều tra mức độ cao, công khai”.* Sau Đại hội XVIII, Ủy ban kỷ luật Trung Quốc đã thay đổi sách lược, đổi mới hình thức, xây dựng trang web hoàn toàn mới của Ủy ban Kiểm tra kỷ luật Trung ương và Bộ Giám sát, công khai thông tin, điều tra chống tham nhũng ở mức độ cao,

thông qua các phương tiện truyền thông hiện đại để công bố các vụ án theo thẩm quyền, hình thành làn sóng dư luận, nhằm đe dọa, ngăn chặn các phần tử tham nhũng. *Thứ hai, kết hợp giữa “đi ra ngoài” và “mời vào trong”.* Người phụ trách của Ủy ban kỷ luật “đi ra ngoài” đến cơ sở để kiểm tra giám sát, điều tra nghiên cứu, phỏng vấn thu thập thông tin, tuyên truyền công tác kiểm tra giám sát kỷ luật, đáp ứng sự quan tâm của bên ngoài. Đồng thời, Ủy ban Kiểm tra kỷ luật Trung ương lần đầu tiên đã mở rộng cánh cửa, mời các chuyên gia, học giả có liên quan ở trong và ngoài nước đến để tham quan, phỏng vấn, thẳng thắn trao đổi ý kiến, lắng nghe kiến nghị.

Đổi mới trong chủ thể kiểm tra giám sát

(1) *Đổi mới cơ chế xây dựng, tuyển chọn chủ thể kiểm tra giám sát.* Như đã đề cập ở trên, sau Đại hội XVIII, chế độ bổ nhiệm, đề bạt tổ trưởng Tổ Kiểm tra giám sát được đổi mới, một danh sách tổ trưởng Tổ Kiểm tra giám sát được thiết lập, mỗi lần trao quyền một người và mỗi lần bổ nhiệm một người. Cơ chế đề bạt Tổ trưởng Tổ Kiểm tra giám sát này có thể hình thành sự cạnh tranh lành mạnh trong nội bộ, góp phần nâng cao chất lượng kiểm tra giám sát.

(2) *Đổi mới cơ chế động viên khen thưởng đối với chủ thể kiểm tra giám sát.* Từ sau Đại hội XVIII, Ủy ban kỷ luật Trung Quốc đã chọn hình thức khen thưởng thông qua Hội nghị khen thưởng, nhằm vừa phát huy được tinh thần trách nhiệm chính trị của chủ thể kiểm tra giám

sát, lại vừa có tác dụng tuyên truyền, răn đe trong kiểm tra giám sát.

(3) Đổi mới cơ chế kỷ luật đối với chủ thể kiểm tra giám sát. Báo cáo Hội nghị toàn thể lần thứ 3 của Ủy ban kỷ luật Trung Quốc khóa 18 đã chỉ rõ: “Thực hiện trách nhiệm giám sát, nếu Tổ Kiểm tra giám sát không phát hiện được những vấn đề quan trọng đáng lý cần được phát hiện, sẽ bị cách chức; nếu phát hiện ra vấn đề nhưng không báo cáo là không làm tròn chức vụ”⁽¹²⁾. Hội nghị lần thứ 5 của Ủy ban kỷ luật Trung Quốc khóa 18 lần đầu nêu rõ, khi kiểm tra giám sát phải kiên trì “một vụ án điều tra 2 lần”, vừa phải truy cứu trách nhiệm đương sự, vừa phải truy cứu trách nhiệm của người lãnh đạo có liên quan, kể cả trách nhiệm của Đảng ủy và Ủy ban kỷ luật. Chỉ khi nghiêm túc thực hiện cơ chế này, mới có thể nâng cao trách nhiệm chủ thể và trách nhiệm giám sát.

Đổi mới về đối tượng kiểm tra giám sát. Từ sau Đại hội XVIII, việc đổi mới đối tượng kiểm tra giám sát chủ yếu thể hiện ở việc không có vùng cấm cho đối tượng kiểm tra giám sát, đồng thời bao phủ toàn diện được các đối tượng kiểm tra giám sát.

(1) Đối tượng kiểm tra giám sát không có vùng cấm. *Thứ nhất, không có vùng cấm trong các bộ ngành.* Đối tượng kiểm tra giám sát bao gồm các ban ngành Trung ương, chính quyền Đảng ủy địa phương, đơn vị sự nghiệp, không chỉ thế, đến cuối năm 2013, các cơ quan quân sự cũng được đưa vào đối tượng kiểm tra giám sát, đây

là một trong những điểm đột phá mới. *Thứ hai, không có vùng cấm trong đối tượng bị kiểm tra giám sát.* Hiện nay, dù là lãnh đạo cấp bộ (cấp tỉnh) hay lãnh đạo cấp quốc gia, dù là cán bộ đang tại vị, hay cán bộ đã nghỉ hưu, đều bị đưa vào đối tượng kiểm tra giám sát, đều bị điều tra. *Thứ ba, kiểm tra giám sát tự thân.* Theo thông tin của Ủy ban Kiểm tra kỷ luật Trung ương, từ sau Đại hội XVIII, có tổng cộng 1575 cán bộ vi phạm kỷ luật, pháp luật đã tự tiến hành điều tra và sửa chữa⁽¹³⁾. Việc tự kiểm tra giám sát của các cơ quan kiểm tra kỷ luật vừa là cách để thanh lọc, làm sạch đội ngũ cán bộ, cũng là cách thức quan trọng để xóa bỏ đặc quyền, thể hiện quyết tâm chống tham nhũng.

(2) Đối tượng kiểm tra giám sát bao phủ toàn bộ. *Thứ nhất, đối tượng kiểm tra giám sát bao phủ toàn bộ* “nhất phủ lương viên” (Chính phủ nhân dân; Tòa án nhân dân và Viện Kiểm sát nhân dân) và “bốn nhóm lãnh đạo” các cơ quan bộ ngành thuộc thành phố cấp phó tỉnh (Đảng ủy, Hội đồng nhân dân, chính quyền, chính hiệp)⁽¹⁴⁾. *Thứ hai, đối tượng kiểm tra giám sát cũng bao phủ các doanh nghiệp nhà nước chủ chốt và các doanh nghiệp tài chính nhà nước do Trung ương quản lý.* *Thứ ba, đối tượng kiểm tra giám sát còn bao phủ các trụ sở do Ủy ban Kiểm tra Kỷ luật Trung ương phái xuống hoạt động các cơ quan Đảng chính Trung ương.*

Đổi mới trong nội dung kiểm tra giám sát. Nhằm đổi mới với những hình thức tham nhũng ngày càng tinh vi và đa dạng

trong giai đoạn hiện nay, sau Đại hội XVIII, “*Điều lệ kiểm tra giám sát*” mới đã tiến hành điều chỉnh, bổ sung nội dung kiểm tra giám sát, với độ mở lớn hơn, nhằm trùng mục tiêu hơn, chi tiết hơn, thực tế hơn. Trung ương ĐCS Trung Quốc đã đưa ra phương châm mới trong công tác kiểm tra giám sát, bao gồm “*một trung tâm, bốn tập trung, một mục tiêu*” Trong đó, “*một trung tâm*” là công tác kiểm tra giám sát cần bám sát việc chống tham nhũng và xây dựng liêm chính trong Đảng. “*Bốn tập trung*” gồm: Tập trung phát hiện trong cán bộ lãnh đạo có tồn tại hay không các vấn đề như: vi phạm kỷ luật Đảng, pháp luật nhà nước như giao dịch quyền – tiền, dùng quyền mưu tư lợi, tham nhũng nhận hối lộ...; vi phạm “*Tám điều quy định*” như chủ nghĩa hình thức, chủ nghĩa quan liêu, chủ nghĩa hường lạc và xa hoa lãng phí; vi phạm kỷ luật chính trị như đưa ra các ý kiến phản đối lại lý luận, đường lối, phương châm của Đảng, có hành vi “trên có chính sách, dưới có đối sách”; các hành vi tham nhũng và tác phong xấu trong việc tuyển dụng cán bộ như mua bán quan chức, vận động hối lộ trong bầu cử, đề cử cán bộ. “*Một mục tiêu*” là: nhanh nhạy trong phát hiện vấn đề, tăng cường tính răn đe, ngăn chặn mầm mống tham nhũng... Sau này, Trung ương ĐCS Trung Quốc lại mở rộng nội dung kiểm tra giám sát của Tổ Kiểm tra giám sát, bổ sung thêm “*hai trách nhiệm, một kỷ luật*”: Kiểm tra tình hình thực hiện trách nhiệm của chủ thể và trách nhiệm giám sát trong xây dựng chính trị liêm minh trong Đảng; và việc chấp hành kỷ luật của tổ chức.

Như vậy, có thể thấy, từ sau Đại hội XVIII, chế độ kiểm tra giám sát trong ĐCS Trung Quốc đã có nhiều cải tiến trong chủ trương, đường lối cơ sở (bao gồm nhiệm vụ, phương pháp, chiến lược), trong chủ thể, đối tượng và nội dung kiểm tra giám sát. Những thay đổi này góp phần thúc đẩy phát triển về lý luận và thực tiễn chế độ kiểm tra giám sát, xây dựng và kiện toàn chế độ kiểm tra giám sát trong Đảng phù hợp với tình hình Đảng và tình hình đất nước Trung Quốc hiện nay.

3. Những điểm mới trong “*Điều lệ kiểm tra giám sát trong Đảng*”

Từ sau Đại hội XVIII, chủ đề mới trong xây dựng Đảng được Trung ương Đảng triển khai là “quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện”. Hội nghị Trung ương 6 khóa 18 diễn ra tháng 10-2016 đã phân tích toàn diện về tình hình và nhiệm vụ mà việc quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện đang phải đối mặt, đồng thời đưa ra những quy hoạch quan trọng mới đối với xây dựng Đảng trong tình hình mới. Hội nghị Trung ương 6 cũng thông qua “*Điều lệ kiểm tra giám sát trong Đảng*”. Là một pháp quy cơ sở quan trọng nhằm tăng cường công tác giám sát trong Đảng, “*Điều lệ*” đã xây dựng hệ thống giám sát trong Đảng vững mạnh, đồng thời đánh dấu công tác quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện, quản lý Đảng theo quy định đã bước vào một giai đoạn mới. “*Điều lệ kiểm tra giám sát trong Đảng của ĐCS Trung Quốc*” sửa đổi có tất cả 8 chương, 47 điều, hình thành nên hệ thống giám sát trong Đảng bao

gồm: Trung ương Đảng lãnh đạo thống nhất, Đảng ủy phụ trách giám sát toàn diện, cơ quan kiểm tra kỷ luật phụ trách giám sát chuyên trách, các ban ngành của Đảng tiến hành giám sát chức năng, tổ chức cơ sở Đảng triển khai giám sát hàng ngày, đảng viên tiến hành giám sát dân chủ. Những điểm mới của “Điều lệ” sửa đổi bao gồm:

Một là, “Điều lệ” sửa đổi đã đưa giám sát của tổ chức Trung ương Đảng thành một chương, đây là điểm mới so với “Điều lệ” cũ, thể hiện Trung ương Đảng sẽ làm gương trong vấn đề giám sát.

Hai là, về nguyên tắc của “Điều lệ” sửa đổi: (i) Khẳng định “giám sát trong Đảng không có vùng cấm, không có ngoại lệ” Điều 9 chương 1 “Điều lệ” sửa đổi đã đưa ra hệ thống giám sát bao gồm 5 hình thức giám sát. Ngoài ra, “Điều lệ” cũng có quy định cụ thể đối với giám sát dân chủ từ dưới lên trên, như giám sát của tổ chức cơ sở Đảng và giám sát của đảng viên. Điều 11 chương 2 “Điều lệ” quy định Bộ Chính trị, Ủy Ban thường vụ Bộ Chính trị “trong một nhiệm kỳ phải tiến hành kiểm tra giám sát đối với Ban Chấp hành Trung ương”; (ii) *Khẳng định cần kết hợp giám sát trong Đảng và giám sát của nhân dân.* Điều 29 chương 4 “Điều lệ” quy định rõ: “Thường xuyên xử lý đơn thư tố cáo”, “kịp thời báo cáo về các sự kiện nổi cộm trong xã hội, về các cán bộ lãnh đạo bị dân chúng đánh giá không tốt, cần nghiên cứu tập thể đối với các sự việc tố cáo quan trọng”, “định kì phân tích nghiên

cứ đánh giá các hình đơn thư tố cáo”... Điều 34 chương 4 “Điều lệ” quy định: “Kiện toàn cơ chế kiểm soát bên trong, tự giác tiếp nhận sự giám sát trong Đảng, giám sát của xã hội, giám sát của nhân dân, bảo đảm quyền lực chịu sự ràng buộc hiệu quả”. Ngoài ra, chương 6 “Điều lệ” cũng đưa ra các quy định về vấn đề kết hợp giữa giám sát trong Đảng và giám sát bên ngoài; (iii) *Cơ chế kích lệ lòng tin cần kết hợp với giám sát chặt chẽ.* Điều 3 chương 1 “Điều lệ” chỉ ra: Lòng tin không thể thay thế giám sát, mà cần kết hợp cơ chế kích lệ lòng tin kết hợp với giám sát chặt chẽ. Để hoàn thiện cơ chế ràng buộc và giám sát sự vận hành quyền lực, Điều 4 chương 1 “Điều lệ” đã quy định: “Tăng cường giám sát tổ chức từ trên xuống dưới, cải tiến giám sát dân chủ từ dưới lên trên, phát huy tác dụng giám sát lẫn nhau giữa các đơn vị đồng cấp”...

Ba là, về trọng điểm của giám sát. Trong đó, đối tượng trọng điểm của giám sát là các cơ quan lãnh đạo và cán bộ lãnh đạo của Đảng, đặc biệt là cán bộ lãnh đạo chủ chốt. Nội dung trọng điểm của giám sát có một số điểm mới như nhấn mạnh: cần thực hiện trách nhiệm quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện; thực hiện tinh thần “Tám điều quy định”, tăng cường xây dựng tác phong; tự kỷ luật liêm khiết, sử dụng quyền lực công bằng; hoàn thành nhiệm vụ quy hoạch của Trung ương Đảng và tổ chức Đảng cấp trên...

Bốn là, chế độ quan trọng của giám sát chủ yếu là tập thể lãnh đạo và phân công phụ trách, thông báo và báo cáo

các sự việc quan trọng, báo cáo công tác, kiểm tra giám sát, xử lý đơn thư tố cáo, giám sát dư luận, các buổi sinh hoạt dân chủ, hỏi và chất vấn, nói chuyện khuyên bảo, bãi nhiệm hoặc yêu cầu thay thế...

Năm là, về phương thức giám sát, “Điều lệ” sửa đổi kiên trì việc lấy vấn đề đề dẫn dắt, nhấn mạnh cần tăng cường quản lý giám sát thường ngày của tổ chức Đảng, đặt kỷ luật lên trên. “Điều lệ” quy định cần kiên trì phương thức giám sát theo chế độ kiểm tra giám sát bất thường (chế độ tuần thị); yêu cầu tăng cường phương thức giám sát theo hình thức cử đơn vị kiểm tra kỷ luật đến hoạt động trong các cơ quan cần giám sát. “Điều lệ” cũng quy định cần tiến hành tốt phê bình và tự phê bình: tận dụng có hiệu quả các buổi sinh hoạt dân chủ; thúc ép để hoàn thành tốt hơn trách nhiệm giám sát trong Đảng... “Điều lệ” yêu cầu Đảng ủy (tổ Đảng). Ủy ban Kiểm tra kỷ luật (tổ kiểm tra kỷ luật) tăng cường thực hiện trách nhiệm giám sát trong Đảng và kiểm tra giám sát tình hình thực hiện sửa chữa vấn đề, đối với các trường hợp không chịu thực hiện trách nhiệm, hoặc sửa chữa không hiệu quả, cần nghiêm túc truy cứu trách nhiệm.

Tóm lại, “Điều lệ giám sát trong Đảng” sửa đổi đã cải tiến và sửa chữa những khiếm khuyết tồn tại trong giám sát trong Đảng ở tầng diện cấu trúc chế độ, xác định rõ trách nhiệm, chủ thể, xây dựng một khung chế độ khá thi và hiệu quả, thể hiện những nguyên tắc chế độ quan trọng để quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện. Điều này có ý nghĩa rất quan

trọng trong việc thúc đẩy cục diện tổng thể “ngũ vị nhất thể” và thúc đẩy cục diện chiến lược “bốn toàn diện”.

4. Nhận xét về công tác giám sát sau Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc

Có thể thấy, từ sau Đại hội XVIII, vấn đề giám sát trong Đảng ở Trung Quốc được thúc đẩy và đạt được những kết quả đáng chú ý, nổi bật là việc ban hành “Điều lệ giám sát trong Đảng” vào cuối năm 2016. “Điều lệ” sửa đổi là thiết kế thượng tầng trong việc tăng cường giám sát trong Đảng trong tình hình mới, là pháp quy cơ bản đối với công tác giám sát trong Đảng hiện nay và trong thời gian sắp tới. “Điều lệ” tập trung kiên trì sự lãnh đạo của Đảng, tăng cường xây dựng Đảng, quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện, quán triệt chế độ tập trung dân chủ, kiên trì nguyên tắc “trín nhiệm không thể thay thế giám sát”, vận dụng 4 hình thức giám sát kỷ luật, xoay quanh lý luận, tư tưởng, chế độ để xây dựng hệ thống, xoay quanh quyền lực, trách nhiệm để thiết kế chế độ, nỗ lực phân định rõ trách nhiệm, xác định rõ chủ thể, xây dựng một chế độ khá thi và đạt hiệu quả cao. Thông qua 8 nội dung giám sát chính, chúng ta có thể kịp thời tìm hiểu, đốc thúc việc xử lý các vấn đề tồn tại trên các phương diện như sự lãnh đạo của Đảng, xây dựng Đảng, quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện, xây dựng tác phong liêm chính trong Đảng và đấu tranh chống tham nhũng. Từ đó bảo đảm các tổ chức Đảng thực hiện đầy đủ các chức năng nhiệm vụ, phát huy vai trò hạt nhân, bảo đảm toàn thể đảng viên phải

huy được vai trò tiên phong gương mẫu, bảo đảm các cán bộ lãnh đạo của Đảng trung chính liêm khiết, bảo đảm Điều lệ Đảng, các pháp quy, kỷ luật Đảng được thực hiện có hiệu quả trong toàn Đảng, duy trì sự đoàn kết thống nhất trong Đảng⁽¹⁵⁾.

Công tác kiểm tra giám sát bắt thường (công tác tuần thị) chính là điểm đáng chú ý nhất trong thực tiễn giám sát trong Đảng từ sau Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc. Về kết quả công tác kiểm tra giám sát trong Đảng, tính riêng trong năm 2016, Trung ương ĐCS Trung Quốc đã triển khai 3 đợt kiểm tra giám sát, tiến hành kiểm tra giám sát tất cả 103 tổ chức Đảng các đơn vị, trong đó có 91 đơn vị lần đầu bị kiểm tra giám sát, 12 đơn vị bị kiểm tra lại⁽¹⁶⁾. Tính đến nay, Trung ương ĐCS Trung Quốc khóa XVIII đã tiến hành tất cả 11 đợt kiểm tra giám sát trong Đảng, bao phủ hơn 240 tổ chức Đảng, độ bao phủ đạt 90%⁽¹⁷⁾. Có thể thấy công tác kiểm tra giám sát trong Đảng năm 2016 có nhịp độ nhanh hơn, mức độ quyết liệt hơn, sau khi hoàn thành bao phủ toàn bộ các doanh nghiệp nhà nước chủ chốt và các đơn vị tài chính Trung ương, trong năm 2016 đã hoàn thành bao phủ toàn bộ các cơ quan Nhà nước và Trung ương, thể hiện rõ tính thần “giám sát trong Đảng không có vùng cấm, không có ngoại lệ”. “Điều lệ kiểm tra giám sát” sửa đổi lần đầu tiên khẳng định cần “thực hiện bao phủ toàn diện kiểm tra giám sát, cả nước là một bàn cờ”. Điều này đòi hỏi đảng ủy các cấp, cơ quan kiểm tra kỷ luật các cấp không thể bàng

quan với việc chống tham nhũng, trái lại, cần gánh vác trách nhiệm chủ thể và trách nhiệm giám sát thiết thực với tư cách là “người chủ” trong việc tích cực chống tham nhũng.

Những tư tưởng chỉ đạo của Trung ương Đảng Trung Quốc là những thử nghiệm và thực tiễn xây dựng chế độ kiểm tra giám sát, khiến chế độ này ngày càng quy phạm, khoa học hơn. Những đổi mới góp phần xây dựng và kiện toàn một hệ thống giám sát trong Đảng phù hợp với tình hình đất nước và ĐCS Trung Quốc, giúp hình thành cơ chế “không dám tham nhũng, không thể tham nhũng, không để tham nhũng và không muốn tham nhũng”, đáp ứng yêu cầu của việc quản lý Đảng nghiêm minh toàn diện.

CHỦ THÍCH.

(1) Thẩm Lôi: *Vấn đề tồn tại và đối sách của giám sát trong Đảng* Tạp chí Nghiên cứu văn hóa liêm chính, 2014 (1), tr.47-51.

(2) Trần Nhan Siêu, Tào Viên Viên: *Sự phát triển và hoàn thiện của nguyên tắc tập trung dân chủ trong Đảng*, Học báo Đại học Công nghiệp Thẩm Dương, 2010, 3(2).

(3) Trần Ngạn Siêu, Tào Viên Viên: *Tìm hiểu mới về mô hình giám sát trong Đảng*. Học báo Đại học Công nghiệp Thẩm Dương, tháng 1 2012.

(4) Lỗ Nam *Phân tích ý nghĩa và con đường xây dựng chế độ giám sát trong Đảng*. Kỳ yếu Hội thảo khoa học năm 2014 của Hội Sử học quốc tế Hồng vận Trung Quốc”.

(5) La Trọng, Trương Nam: *Vài suy nghĩ về đổi mới và hoàn thiện cơ chế giám sát trong*

Đảng. Tạp chí Nghiên cứu lý luận, 2014 (5), tr. 131-135

(6) Khương Khiết: *Nhìn lại công tác kiểm tra giám sát năm 2016*, ngày 5-1-2017. <http://politics.people.com.cn/n1/2017/0105/c1001-28999351.html>

(7) *Quy hoạch công tác xây dựng kiện toàn hệ thống trung trí và phòng chống tham nhũng 2013-2017*

(8) Trung ương ĐCS Trung Quốc ban hành *Điều lệ công tác kiểm tra giám sát của ĐCS Trung Quốc*. http://news.xinhuanet.com/le-gal/2015-08/13/c_1116248322.htm.

(9) Vương Kỳ Sơn: *Báo cáo công tác tại Hội nghị toàn thể lần thứ 5 Ủy ban Kiểm tra Kỷ luật Trung ương khóa 18*. http://www.ccdi.gov.cn/xxgk/hyzl/201501/t20150130_50785.html.

(10) Trung ương ĐCS Trung Quốc ban hành *"Điều lệ công tác kiểm tra giám sát của ĐCS Trung Quốc"*. http://news.xinhuanet.com/le-gal/2015-08/13/c_1116248322.htm.

(11) *Tuyển tập các văn kiện quan trọng từ Đại hội XVIII đến nay*, phần I, Nxb Văn hiến Trung ương, Bắc Kinh 2014, tr.729.

(12) Vương Kỳ Sơn: *Báo cáo công tác tại Hội nghị toàn thể lần thứ 5 Ủy ban Kiểm tra Kỷ luật Trung ương khóa 18*. http://www.ccdi.gov.cn/xxgk/hyzl/201501/t20150130_50785.html.

(13) Trung ương ĐCS Trung Quốc ban hành *Điều lệ công tác kiểm tra giám sát của ĐCS Trung Quốc*. http://news.xinhuanet.com/le-gal/2015-08/13/c_1116248322.htm.

(14) *Đọc hiểu "Điều lệ giám sát trong Đảng của ĐCS Trung Quốc"*, phần II: *Bối cảnh, quá trình, nguyên tắc và ý nghĩa quan trọng của Điều lệ sửa đổi*. Mạng Ủy ban Kiểm tra kỷ luật Trung ương và Bộ Giám sát, ngày 14-11-2016. http://www.ccdi.gov.cn/xwtw/201611/t20161114_89544.html

(15) *Tác dụng rắn đẽ của chế độ kiểm tra giám sát đã được hình thành ổn định*. Nhật báo Pháp chế, ngày 29-12-2016 <http://fanfu.people.com.cn/n1/2016/1229/c64371-28984805.html>

(16) Khương Khiết: *Nhìn lại công tác kiểm tra giám sát năm 2016*, ngày 5-1-2017. <http://politics.people.com.cn/n1/2017/0105/c1001-28999351.html>

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hùng An Bang: *Bàn về tính hợp lý của chính sách "không khoan nhượng" trong chống tham nhũng*. Tạp chí Quan sát Lý luận, 2013, 12, tr. 34-35.

2. La Ngân Phần: *Làm tốt công tác phủ hiện vấn đề – Những phát triển mới trong chế độ kiểm tra giám sát trong Đảng từ sau Đại hội XVIII*. Tạp chí Từ Quang Các, 2015 (10), tr. 68-61.

3. Lỗ Nam: *Phân tích ý nghĩa và con đường xây dựng chế độ giám sát trong Đảng*. Kỳ yếu Hội thảo khoa học năm 2014 của Hội Sử học quốc tế Hồng vận Trung Quốc

4. Thẩm Lôi: *Vấn đề tồn tại và đối sách của giám sát trong Đảng*. Tạp chí Nghiên cứu văn hóa liêm chính, 2014 (1), tr.47-51.

5. Triệu Lộ: *Tìm hiểu và gợi mở của việc khoa học hóa giám sát trong Đảng từ sau Đại hội XVII*. Học báo trường Đảng Ninh Hạ, tháng 7-2015, tr. 9-12.

6. Tôn Lượng, Trương Chính Quang: *Tìm hiểu những điểm mới của chế độ kiểm tra giám sát trong Đảng từ sau Đại hội XVIII*. Nghiên cứu CNXH đặc sắc Trung Quốc, tháng 6-2015.

7. Trương Quốc Hoành: *"Phân tích nhân tố văn hóa truyền thống được tạo nên bởi tham nhũng"*. Học báo Đại học Quảng Châu, 2014, 12, tr.11-16.